მარიკა ჯიქია
Marika Jikia

ცისანა აბულაძე, თურქულ-ქართული ლექსიკური შეხვედრები, ისტორია და ონომასტიკონი, თბილისი, 2025, 471 გვ.

Tsisana Abuladze, Turkish-Georgian lexical Encounters, History and Onomasticon, Tbilisi, 2025, 471 pp.

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State Unviersity

საკვანძო სიტყვები: *ცისანა აბულაძე, სამეცნიერო მემკვიდრეობა, თურქულ-ქართული ლექსიკური შეხვედრები, ისტორია და ონომასტიკონი*
Key Words: *Tsisana Abuladze, Scientific heritage, Turkish-Georgian lexical encounters, history and onomasticon*

ქართულ სამეცნიერო სივრცეში იშვიათია ერთი მეცნიერის სხვადასხვა ჟურნალებში გამოქვეყნებულ სტატიათა ერთიანად გამოქვეყნება. კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში რამდენიმე წლის წინ ჩაეყარა საფუძველი შესანიშნავ წამოწყებას – დაიწყო ცენტრის თანამშრომელთა სამეცნიერო ნაშრომების კრებულებად გამოცემა. სერიას ეწოდა 'სამეცნიერო მემკვიდრეობა'. უკვე გამოვიდა ელენე ცაგარეიშვილის, ციალა ქურციკიძისა და რუსუდან გვარამიას ნაშრომები. ამ სერიის სულ ახლახან დაბეჭდილ მეოთხე წიგნში კი დაუნჯდა ქართული აღმოსავლეთმცოდნეობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენლის, თურქოლოგ ცისანა აბულაძის სამეცნიერო სტატიები, რომლებიც წლების განმავლობაში იბეჭდებოდა ქართულ და უცხოურ სამეცნიერო ჟურნალებსა და კრებულებში. მათში ასახულია მკვლევრის მრავალწლოვანი სამეცნიერო ინტერესები. აქ მკითხველი გაეცნობა ავტორის ენათმეცნიერულ, წყაროთმცოდნეობით და ისტორიოგრაფიულ ნაშრომებს, რომლებიც შუქს ჰფენენ შუა საუკუნეების საქართველოს მრავალფეროვან ურთიერთობებს თურქულ სამყაროსთან. მკითხველი გაეცნობა აგრეთვე ც. აბულაძის რეცენზიებს ქართველ თურქოლოგთა ცალკეულ გამოკვლევებზე, მის შემაჯამებელ ნაშრომებს საქართველოში თურქოლოგიის განვითარების მიმართულებათა შესახებ.

კრებულში ხუთი რუბრიკით – თურქულ-ქართული ლექსიკური შეხვედ-რები, ისტორია და ონომასტიკონი (6), წყაროთმცოდნეობა. დიპლომატიკა (31), ორიენტალისტური კვლევები საქართველოში (5), აკადემიკოსი სერგი ჯიქია(2), რეცენზიები (7) – განთავსდა ქართულ, რუსულ, თურქულ და ინგლისურენოვანი 51 ნაშრომი.

გთავაზობთ პირველი რუბრიკის სტატიების მოკლე მიმოხილვას.

ისტორიიდან ცნობილია, რომ ქართველ ხალხს თავისი არსებობის განმავლობაში აქტიური ურთიერთობა ჰქონდა თურქულენოვან ხალხებთან. ომს მშვიდობიანი პერიოდი ცვლიდა. ნებისმიერ დროს ხდებოდა კულტურულ-შემეცნებითი ინფორმაციის გაცვლა, რაც ილექებოდა ენობრივ ქსოვილზე და ამდიდრებდა ორივე ენის ლექსიკას.

ბუნებრივია, რომ ახალი და ძლიერი ეთნოლინგვისტური ელემენტის დამკვიდრება ახლო აღმოსავლეთის ვრცელ ტერიტორიებზე ახალ პრობლემებს შეუქმნიდა ამ ტერიტორიებზე მოსახლე ხალხებს და კონკრეტულ ლინგვო-ცივილიზაციებს გარკვეული ალტერნატივის წინაშე დააყენებდა. გაჩნდა უამრავი პრობლემა, რომელთაგან მხოლოდ ერთით შემოვიფარგლებით: თურქული წარმომავლობის, კერძოდ კი ოღუზურ-ყივჩაღური, ლექსიკური ინტერფერენციით ქართულ ენაში.

ეს საკითხი ქართულ აღმოსავლეთმცოდნეობაში ყოველთვის კარდინალურ საკითხად იყო მიჩნეული და მას არც ამჟამად დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა.

ისტორიულად საქართველოსათვის მეტად მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა XV საუკუნე, როდესაც 1461 წელს სულთანმა მეჰმედ II ფათიჰმა ტრაპიზონის იმპერია დაიპყრო და სამხრეთ-დასავლეთიდან საქართველოს შედარებით ახალი თურქული წარმონაქმნი – ოსმალეთის სახელმწიფო – დაუმეზობლდა. ჩვენი ქვეყანა არაერთგზის ილაშქრება ოსმალების მიერ. 1625 წელს

სამცხე-საათაბაგოს მმართველის, ბექას, გამაჰმადიანების შემდეგ, ამ რაიონში ისლამი სწრაფად გავრცელდა. 1828-1829 რუსეთ-თურქეთის ომის შემდეგ ფოთი, ახალციხე, ახალქალაქი და ზოგადად სამცხე-ჯავახეთი გამოვიდა ოსმალთა ზედამხედველობის ზონიდან. ფაქტობრივად გაუქმდა ახალციხის საფაშო და 10 სანჯაყი რუსეთის ხელთ აღმოჩნდა. 1878-1879 წლების რუსეთ-თურქეთის ომი ოსმალთა დამარცხებით დამთავრდა.ჯერ სან-სტეფანოს და შემდეგ ბერლინის კონგრესის გადაწყვეტილებით ბათუმი, ყარსი, არტაანი, ართვინი, არტანუჯი, ბორჩხა, შავშეთი და ხოფის ქემალფაშის ნაწილი რუსეთს გადაეცა. გამუსლიმებულ მოსახლეობას მიეცა არჩევნის უფლება, მიეღო რუსეთის ქვეშევრდომობა, ან გადასახლებულიყო ოსმალეთში. მუჰაჯირობის ოფიციალური ვადაც კი იქნა დაწესებული, რაც ფაქტობრივად 1883 წლამდე გაგრძელდა.

ეს მოკლე ისტორიული ექსკურსი მოვიხმეთ იმისთვის, რომ ნაწილობრივ მაინც აიხსნას, თუ რამ განაპირობა თურქიზმების სიუხვე ქართულ ენაში.

თურქულ-ქართული ენობრივი კონტაქტების გათვალისწინებას საფუძველი სულხან-საბა ორბელიანმა (1658-1725) ჩაუყარა. სწორედ თურქული ლექსიკური მასალის გამოწვლილვით შესწავლას მიეძღვნა ცისანა აბულაძის საკანდიდატო დისერტაცია – „თურქული ლექსიკური მასალა ს.-ს. ორბელიანის ქართულ ლექსიკონში“ (დაცვა შედგა 1964 წელს). 3000-ზე მეტ განსამარტ სიტყვას განმარტების პარალელურად ქართული ანბანით აქვს მიწერილი იტალიური, სომხური და თურქული შესატყვისები. მათ გარდა თურქული მასალა განსამარტთა რიგში და განმარტებებშია მოცემული. გამიჯნულია თურქული წარმომავლობისა და საბას მიერ თურქულად მიჩნეული ლექსიკური ერთეულები. სამეცნიერო მემკვიდრეობის ც.აბულაძისეულ ტომში პირველი ორი სტატია წინასადისერტაციო პუბლიკაციებია:1) სულხან-საბა ორბელიანის ქართული ლექსიკონის თურქული შესა-ტყვისების შესახებ (გვ.17-35); 2) თურქული ლექსიკური მასალის შესახებ ს.-ს. ორბელიანის ქართულ ლექსიკონში (გვ.36-57).

აღმოჩნდა, რომ თურქულ შესატყვისად ხშირად ორი-სამი სინონიმია მოტანილი. ამასთან სინონიმები სხვადასხვა ენობრივი წრის – აზერბაიჯანულისა და ოსმალურის – კუთვნილებაა. მასალის ფონეტიკური, მორფოლოგიური და ლექსიკური მონაცემები ცხადყოფს, რომ ესენი ცოცხალი სამეტყველო ანუ სასაუბრო ენის ნიმუშებია, რომელთა ანალოგიური მაგალითები დასტურდება როგორც აზერბაიჯანულის, ისე ანატოლიური თურქულის დიალექტებში.

ცისანა აბულაძე მიზნად ისახავს, მოგვცეს სრული სურათი სულხან-საბასდროინდელ ქართულ ენაში თურქული ნასესხობების შესახებ. განხილული თურქიზმები შეპირისპირებულია თავიანთ პროტოტიპებთან თურქულ ენებსა და მათ დიალექტებში. ნასესხობათა კვლევა ჩატარებულია კომპლექსური მეთოდით, გარკვეულია ლექსემათა პირველადი მნიშვნელობები და სემანტიკური მოდიფიკაციები. კვლევა სანიმუშოა. დაზუსტებულია პირველწყაროები და მათ ლინგვო-გეოგრაფიული დახასიათება მიეცა. ხაზი გაესვა ცალკეული ფაქტების ლოკალურ სემანტიკურ ევოლუციას. სისტემატიზირდა ფონეტიკური ადაპტები და ეტიმოლოგიურად გაანალიზდა თურქულ-ქართული რეალიები. ასევე ეტიმოლოგიის თვალსაზრისით გადაისინჯა გან-

საკუთრებით რთული შემთხვევები და ჩატარდა შინაგანი რეკონსტრუქციები. ნასესხობები ლექსიკურ-სემანტიკურ ჯგუფებად დაიყო. გაირკვა, თუ რა ხვედრითი წონა ჰქონდა ქართულ ენაში უცხოენობრივი ელემენტების ძლიერი ნაკადის შემოჭრას. დაზუსტდა ასეთი ხასიათის ლექსიკის მიგრაციის დინამიკის ხარისხი.

ცისანა აბულაძის მიერ გამოვლინდა მდიდარი ფაქტობრივი მასალა. ბუნებრივია, რომ მას გამოყენებული აქვს ამ საკითხის ირგვლივ არსებული გამოკვლევები, რომელთა ავტორებიც არამარტო ქართველი თურქოლოგები არიან: წინამორბედ მეცნიერთა დაკვირვებებში შეტანილია გარკვეული კორექტივები. განსაკუთრებით ეს ეხება ქართულ ენაში თურქიზმების შეღწევის გზების შესახებ თვალსაზრისს.

ცისანა აბულაძის სტატიებში გაფართოებულია თურქულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობის დიაქრონიული ასპექტი. ლექსიკონის ქართულ-თურქულ ნაწილს ოდესღაც პრაქტიკული მნიშვნელობა ჰქონდა, ამჟამად კი ღრმა მეცნიერული ინტერესის საგანია, რადგან თურქულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობის შესასწავლად იგი გვერდაუვლელი თხზულებაა, განსაკუთრებით – თურქულის ისტორიული ფონეტიკის შესასწავლად. თურქული სიტყვების ქართული ანბანით გადაწერა ცისანა აბულაძის მიერ დადგენილი ფონეტიკური კანონზომიერების დაცვით ხდება.ნასესხობები 5 ჯგუფადაა მოცემული:

1. სწორად კვალიფიცირებული ნასესხობები: ბოქაული, დოშაქი, დუგუნი, ელჩი, ყარაული, ოდა, ოყა, ჩახმახი, იარა და სხვ.

2. ქართულ სიტყვათა განსამარტავად გამოყენებული თურქული სიტყვები: ალაჩუხი, აღაჯი, ბეგლარბეგი და სხვ.

3. სულხან-საბას მიერ „სხვათა ენისად“ ნაგულისხმევი თურქული სიტყვები: თარხანი, თოხლი, იასაული, ჩანთა, ურდო, ჩანახი და სხვ.

4. თურქული სიტყვები, რომლებიც ქართულადაა მიჩნეული: ალღო, ბაღანა და სხვ.

5. არაბულ-სპარსული სიტყვები, რომლებიც თურქულად მიაჩნია შემდგენელს: ბედაური, გუმბათი, ზაფრა, თამაში და სხვ.

ცისანა აბულაძემ სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონის ავტოგრაფებიდან და ავტოგრაფული ნუსხებიდან ამოწერილი თურქული წარმომავლობის მასალა 1968 წელს წიგნად გამოსცა.

შემდეგი წერილია ‘ტოპონიმი ტაო სპარსულ და ოსმალურ წყაროებში’ (გვ.58-62).სპარსული და ოსმალური წყაროების ზოგიერთ ნუსხასა და რედაქციაში (ჰასან რუმლუ, ისკანდერ მუნში, იბრაჰიმ ფეჩევი, შაჰ თაჰმასპის საუბარი თურქ ელჩებთან), ქართული ტოპონიმი ტაო, ტაოს ქვეყანა მცდარი ფორმითაა გადმოცემული – /dad/ ნაცვლად /tav/o/-ისა, რამაც გამოიწვია ამ ტოპონიმის განსხვავებული ინტერპრეტაციები: /dadeli/>დად-ის ქვეყანა, დადაშენი, დედისიმედის ქვეყანა, სამეგრელო, სამხრეთ და დასავლეთ საქართველო. არაბიკით გადმოცემული ტოპონიმის არასწორ წაკითხვას ცისანა აბულაძემ მოუღო ბოლო, დაუკავშირა იგი ტაოს, დაასაბუთა ქართული აბრუპტივის – /ტ/-ს – მჟღერით გადმოცემა.

მისმა ამ ნაშრომმა საყოველთაო ყურადღება სამართლიანად დაიმსახურა.

წერილში ‘საქართველოსა და მისი პოლიტიკური წარმონაქმნების სახელწოდებანი ოსმალურ წერილობით ძეგლებში’ (გვ. 63-85) წარმოჩენილია ჩვენი ქვეყნისა და მხარეების ოსმალური ნომინაციები. ახლო აღმოსავლეთში დამკვიდრებული ტრადიციის შესაბამისად, საქართველოს „გურჯისტანად“ მოიხსენიებენ. ეს ტერმინი XV საუკუნიდან მოყოლებული ოსმალურ ყველა ტიპის წერილობით ტექსტებში გვხვდება. ტერმინი „გურჯისტანი“ პოლისემანტიკურია. როგორც წესი, ის ეთნოგრაფიული ხასიათისაა და აღნიშნავს: 1. გეოისტორიულ ტერიტორიას, რომელიც მთლიანად დასახლებულია ქართული ტომებით; 2. საქართველოს ერთ-ერთ პოლიტიკურ ერთეულს – ქართლს, კახეთს, იმერეთს, სამცხეს, გურიას, სამეგრელოს, ან ერთად აღებულ რამდენიმე სამეფოსა და სამთავროს (აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველო), ასევე მცირე გეოისტორიულ ტერიტორიას, როგორიცაა ტაო, შავშეთი და ა.შ. 3. იშვიათად ამ ტერმინით მთელი საქართველო აღინიშნება. „გურჯისტანის“ პარალელურად, ქართული პოლიტიკური ერთეულები ავტონიმე- ბითა და გარეგანი სახელწოდებებით არის სახელდებული: ქართლი – „ქართილ“ -ან „ტიფლისის ვილაიეთი“; კახეთი – „ქიახით“ ან „ლევენდ ხან ულკესი“ –‘ლევან ხანის ქვეყანა’; გურია – „გურელ“ // „გურილ“ // „გურილე“; სამეგრელო – „მეგრილ“, „დადიან“ - „ოდიშ“. იმერეთი – „ბაშიაჩუკი“ // „აჩიკ-ბაში“ , იშვიათად – „მემლეკეთი ქუთაისი“ – ‘„ქვეყანა ქუთაისი’. ქართველთათვის ეს თურქული კომპოზიტი უცილოდ აკაკი წერეთლის მოთხრობის მთავარი პერსონაჟის სახელს – ბაშიაჩუკს – მიემართება, ხოლო აღმოსავლეთმცოდნეთათვის მას სხვა დატვირთვა აქვს: ოსმალო მემატიანეები იმერეთის სახელდებისას ჩვენი ქვეყნის ამ კუთხეს მხოლოდ Başıaçık//Açıkbaş-ით მოიხსენიებენ.

მომდევნო სტატიაა ‘ქართული ანბანით ტრანსლიტერირებული თურქული ტექსტები’.

თბილისის, ზუგდიდის, ახალციხის, ასევე პეტერბურგისა და ერევნის მუზეუმებში დაცულია ქართული ასოებით დაწერილი თურქული სახარება, აბრაამის აპოკრიფი, თურქული სახელმძღვანელო და ლექსიკონები, ფოლკლორული მასალები და კლასიკური პოეზია, ოკულტური ტექსტები, ფუზულის, ვიდადისა და ვაგიფის ლექსები, ასევე აშუღი პოეტების – საიათნოვას, საიდოღლანის, ემრაჰის, მირზაჯანის, ყარაჯაოღლანის, დემირჩიოღლანისა და სხვათა ლექსები, აგრეთვე ნაწყვეტები „ქოროღლისა“ და „ასლი და ქერემის“ პოეტური ვერსიებიდან.

ტრანსლიტერირებული ტექსტების ენა არ არის ერთგვაროვანი, არამედ წარმოადგენს აზერბაიჯანულისა და თურქულის ნაზავს აზერბაიჯანული ელემენტების ჭარბი რაოდენობით.

ჩვენს სიძველეთსაცავებში ინახება ქართული ასო-ნიშნებით ტრანსლიტერირებული არამარტო თურქული, არამედ სპარსული და სომხური ტექსტები. მათ შესახებ ცისანა აბულაძე წარმოაჩენს უაღრეს შეტყობინებას ქართულ ანბანზე, კერძოდ კი როცა დასკვნის სახით წერს: ამაშიც ვლინდება ქართული დამწერლობის კულტურულ-საგანმანათლებლო როლი სამხრეთ კავკასიის ხალხთა ყოფაში (გვ.92).

უფსალის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში დაცულ ხელნაწერს – Vocabularium turko-gruzinicum „თურქულ-ქართული ვოკაბულარი“ – ეძღვნება ზე-

მოხსენებული რუბრიკის ბოლო პუბლიკაცია სათაურით 'თურქულ-ქართული ვოკაბულარი (XVII ს.)'. ხელნაწერის 43-ე გვერდზე მინაწერი ფრანგულ ენაზეა: „თურქულ-ქართული ვოკაბულარი," საჩუქარი კეთილშობილი ფრანგი დე ლოზიერისა სპარვენფელდს. ცისანა აბულაძე არკვევს, რომ 1684 წელს შედგენილი „ვოკაბულარი" მოსკოვში 1686 წელს საჩუქრად გადაუციათ ცნობილი შვედი დიპლომატისა და ორიენტალისტი ენათმეცნიერის, იოჰან გაბრიელ სპარვენფელდისათვის (1655-1727). დასავლეთ საქართველოს მიმართ ჩრდილოეთ ევროპის ქვეყნების ინტერესმა დიდად განაპირობა ის ფაქტი, რომ მოსკოვში მყოფი არჩილ მეფე მეგობრობდა სპარვენფელდთან. მათ ერთმანეთთან არაბულ-სპარსულ-თურქული ენების, აღმოსავლური ლიტერატურისა და წეს-ჩვეულებათა ცოდნა და ინტერესი აკავშირებდათ. ქართული შრიფტის შექმნის საქმეში არჩილ მეფეს სწორედ იოჰან გაბრიელ სპარვენფელდი ეხმარებოდა. ფრანგი დიდებული დე ლოზიერი პეტრე პირველის კარზე ხანგრძლივად მოღვაწე, მაღალი რანგის სამხედრო პირი იყო. იგი სპარსეთიდან დაბრუნებისას ასტრახანში შეხვდა არჩილ მეფესა და მის ოჯახს და მათთან ერთად იმგზავრა მოსკოვამდე. უფსალაში, სპარვენფელდის ფონდში დაცულ 1600 თურქულენოვან ხელნაწერთაგან უმეტესობა სწორედ ბალთაზარ დე ლოზიერის საჩუქარია. ცისანა აბულაძის ვარაუდით შესაძლოა „ვოკაბულარი" ამ წრეში იქნა შედგენილი და ქართულ შესატყვისებს ალექსანდრე ბატონიშვილი ან სულაც მეფე არჩილი კარნახობდა. თითოეულ თურქულ ლექსემას მხოლოდ თითო ქართული შესატყვისი აქვს მიწერილი. ზოგჯერ ქართული თარგმანი არ არის თურქულის ზუსტი შესატყვისი. ქართული სიტყვების უმეტესობა ა-მეტობითაა ჩაწერილი: ნაუმსი ნემსის ნაცვლად; გავიანი გვიანის ნაცვლად და სხვ.

მასალა იმსახურებს სერიოზულ ლინგვისტურ ანალიზს.

ცისანა აბულაძე ოსმალური ხელნაწერების გამორჩეული მკვლევარია საქართველოში. იგი 60 წელზე მეტია, რაც ოსმალურ ხელნაწერებზე მუშაობს. მისი ავტორობით გამოცემულია ისეთი წიგნები, როგორიცაა:

ხელნაწერთა ინსტიტუტის არაბულ, თურქულ და სპარსულ ხელნაწერთა კატალოგი (1969, თანაავტორები რ. გვარამია მ. მამაცაშვილი), გურჯიზადე, "თბილისის დაპყრობის წიგნი" (თურქული ტექსტი ქართული თარგმანით, გამოკვლევითა და კომენტარებით, 1975), "ჩილდირის ეიალეთის ჯაბა დავთარი" (თურქული ტექსტი ქართული თარგმანით და გამოკვლევით, (1979, თანაავტორი მ. სვანიძე), "თურქული წყაროები XVI საუკუნის I მეოთხედის სამცხე-საათაბაგოს ისტორიისათვის" (1983), "საქართველოს ისტორიის XV-XVIII საუკუნის ოსმალური დოკუმენტური და ნარატიული წყაროები" (1989). დღესდღეობით მკვლევარი მუშაობს ოსმალური დიპლომატიკის კორპუსულ გამოცემაზე: „ოსმალო ფადიშაჰების საქართველოში დაცული სიგელები."

ვუსურვებთ მას მორიგ წარმატებულ კვლევებს.

The fourth book recently published by the National Center of Manuscripts of Georgia in the 'Scolarly Heritage IV' series contains articles by one of the prominent representatives of Georgian Orientalism, Turkologist Tsisana Abuladze, which have been published in Georgian and foreign scientific journals for years.

The collection includes 51 works under five headings – Turkish-Georgian lexical encounters; Source studies. Diplomacy; Orientalist studies in Georgia; Academician Sergi Jikia; Reviews.

We offer a brief overview of the articles in the first heading.

Sulkhan-Saba Orbeliani (1658-1725) laid the foundation for considering Turkish-Georgian linguistic contacts. Tsisana Abuladze's PhD thesis - "Turkish lexical material in S.-S. Orbeliani's Georgian lexicon" was devoted to a detailed study of Turkish lexical material. Tsisana Abuladze aims to give us a complete picture of Turkish borrowings in the Georgian language of the Sulkhan-Saba era. The considered Turkisms are contrasted with their prototypes in Turkic languages and their dialects. The study of borrowings was conducted using a complex method, the primary meanings of lexemes and semantic modifications were determined. The study is exemplary. The primary sources were specified and their linguistic and geographical characteristics were given. The local semantic evolution of individual facts was emphasized. Phonetic adaptations were systematized and Turkish-Georgian realities were analyzed etymologically. Also, particularly difficult cases were examined from the point of view of etymology and internal reconstructions were carried out. Borrowings were divided into lexical-semantic groups.

The following article is 'Toponym Tao in Persian and Ottoman Sources' (pp. 58-62). In some lists and editions of Persian and Ottoman sources (Hasan Rumlu, Iskander Munshi, Ibrahim Pechev, Shah Tahmasp's Conversation with Turkish Ambassadors), the Georgian toponym Tao, the land of Tao, is rendered in an incorrect form – /dad/ instead of /tav/o/, which has led to different interpretations of this toponym.

The article 'Ottoman Written Monuments with the Names of Georgia and Its Political Formations' presents the Ottoman designations of our country and its regions. The term "Gurjistan" is polysemantic and denotes: 1. a geohistorical territory, 2. one of the political units of Georgia, 3. Rarely, this term refers to the whole of Georgia. In parallel with "Gurjistani", Georgian political units are named with autonyms.

The following article is 'Turkish texts transliterated into the Georgian alphabet'.

The latest publication of the above-mentioned rubric, entitled 'Turkish-Georgian vocabulary (17th century)', is dedicated to the manuscript preserved in the Uppsala University Library – Vocabularium turko-gruzinicum. Each Turkish lexeme has only one Georgian equivalent. Sometimes the Georgian translation is not an exact match to the Turkish one. Most Georgian words are written with the a-suffix: naumsi instead of nemsi; gaviani instead of gviani, etc.

Keywords: Tsisana Abuladze, Collection of articles, Scolarly heritage IV, Turkish-Georgian lexical encounters, History and onomasticon.